

ήτις ἐθρούρεύθη ἐν τῷ Σουτσείῳ φιλοσοφικῷ ὄγκων, ἐξετάζει ὁ κ. Λογοθέτης ἐν τῷ σφόδρα ἀντιλεγομένῳ κεφαλαιῷ τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας ἐχόμενος αὐτῶν πηγῶν, ἀμέσων τε καὶ ἐμμέσων, ἐν τούτῳ δὲ γνωσταὶ οὐρέως εἰπεῖν ἡ πρωτοτυπέα αὐτοῦ καὶ κατωτέρῳ «**ΙΗ** πραγματεία **οὔτη** ἐλέγχει τὸν συγγράψαντα αὐτὴν ἐπιστήμονα αὐτοφόρον, ἵναν ωτατον ἀπὸ τῶν πηγῶν καὶ αὐτοτελῶς καὶ οὐαπραγματεύηται δυσχερέστατα ζητήματα τῆς **ΠΕΛΛΗΝΙΚῆς** φιλοσοφίας». Πρὸς τοιαύτην γνώμην δύο εἰδικῶν καὶ ἐκ σοφῶν καθηγητῶν συνισταμένων ἐπιτροπειῶν ἀντιτίθεται ἡ κατ' εὐφημισμὸν λεγομένη κρίσις τοῦ Κουγέα, ἐν τῇ ἀμιλλᾶται ὁ φυλόνος πρὸς τὴν κακοβουλίαν καὶ ἡ μοχθηρία πρὸς τὴν ἀδικίαν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἔντιμον τῆς συκοφαντίας καὶ διαστροφῆς τῶν πραγμάτων μέθοδον κρίνεται καὶ ἡ ἑτέρα εἰς τὸν Πλάτωνα ἀναφερομένη πραγματεία μου ἡ ἐπιγραφομένη «**ΙΗ** ἡθικὴ τοῦ Πλάτωνος ἐν σχέσει πρὸς τοὺς προδρόμους καὶ τὴν ἐπὶ τὰ μετέπειτα ἡθικὰ φιλοσοφήματα ἐπειδρούσειν αὐτῆς»· ἢπερ εἶναι τὸ ἄριστον καὶ διεξοδικώτατον τῶν ἔργων μου καὶ ἐβραβεύθη ὥσαύτως ἐν τῷ Σουτσείῳ φιλοσοφικῷ διαγωνισμῷ. Καὶ ἐνταῦθα δὴ ὁ ἐπικριτὴς προθυμούμενος νὰ δεῖξῃ ὅτι τὸ ἔργον εἶναι ψιλὴ μετάφρασις ἢ περιληψις ἔνους πονήματος παρατίθησιν ἐπιγραφὰς κεφαλαίων δμοιαζούσας ταῖς παρὰ Zeller καὶ, ὅπου ἀν μὴ εὑρίσκῃ τοιαύτας, παραπέμπει μόνον εἰς σελίδας τοῦ συγγράμματος τοῦ Γερμανοῦ ἴστοριογράφου. Διατείνεται δὲ μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν φιλαληθείας ὅτι «**ὁ Λογοθέτης παρακολουθεῖ** βῆμα πρὸς βῆμα (sic) τὸν Zeller παραλαμβάνει τὸ ἐκάστοτε προσιτὸν εἰς αὐτὸν (γρ. αὐτὸν), ὑπερπηδᾷ τὰ δυσληπτά,

διαλύει τὸν αὐστηρὸν εἶδον τῶν συλλογισμῶν τοῦ μεγάλου ιστορικοῦ καὶ παραμέτει τὰς πληροφορίας ἐν παρατάξει ἀνευ ἔσωτερικοῦ συνδέσμου». Καὶ αὗτη μὲν εἶναι ἡ σορὴ καὶ ἐπιεικὴς τοῦ εύθουλου ἐπικριτοῦ γνώμη. Ἀλλ' ἀπλῆ δημος κατὰ κεφαλαῖα ἀντίβολη καὶ ἀντεξέτασις ἀρχεῖ νὰ δεῖξῃ περιεχόμενον τοῦ εργού μου εἶναι, ἢν μή τι ἄλλο, τούλαματον τριπλάσιον τοῦ τοῦ Zeller καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὔτε μετάρριψις δύναται νὰ θεωρηθῇ οὔτε περίληψις νὰ ὑποληφθῇ. Τὸ μὲν ἡμέτερον ἔργον σύγκειται ἐκ σελίδων 368, ὁ δὲ Γερμανὸς ιστοριογράφος διαλαμβάνει περὶ τῆς πλατωνικῆς Ἡμικῆς ἐν ὀλίγαις σχετικῶς (105) σελίσιν.¹ Ιδιον ἐμοῦ εἶναι καὶ αὐτοτελὲς πόνημα ἡ ἐκ σελίδων 16 ἀποτελουμένη Εἰσαγωγή, ἐν ᾗ ἔξετάζονται αἱ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων ἀναπτυχθεῖσαι ἡθικαὶ ἔννοιαι.² Ο αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ δευτέρου διεξοδικοῦ κεφαλαίου³, ἐνθα μετὰ σαρηγείας καὶ ἀκριβείας ἐκτίθεται ἡ πρὸ τοῦ Πλάτωνος ἡθικὴ φιλοσοφία. Οὐχ ἵττον δ' ἐναργῆς γίνεται ἡ πρωτοτυπία ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ⁴, ἐνῷ ἔξετάζεται ἡ τοῦ Πλάτωνος θεωρία τῶν ίδεῶν καὶ ἀνευρίσκονται ἐν αὐτῇ αἱ ἀρχαὶ τῆς τοῦ φιλοσόφου Ἡμικῆς. Διεξοδικὸν εἶναι καὶ τὸ τέταρτον κεφαλαίον⁵ ἐνῷ ἐκτίθενται ἀκριβῶς τὰ περὶ ἀρετῆς φιλοσοφήματα τοῦ Πλάτωνος. Καὶ διὰ μὲν Zeller ὀλίγα σχετικῶς λέγει περὶ ἀρετῆς, ἐγὼ δὲ διαλαμβάνω διεξοδικῶς περὶ μὲν ἀρετῆς καθόλου ἐν σελίσιν 27⁶ περὶ δὲ δικαιοσύνης καὶ πολι-

1. Ἀπὸ σελ. 867 – 972· τὸ περιεχόμενον τῶν λοιπῶν μέχρι τέλους τοῦ κεφαλαίου σελίδων εἶναι μᾶλλον φιλολογικόν.

2. Σ. 17 – 62.

3. Σ. 63 – 81.

4. Σ. 82 – 109.

5. Σ. 82 – 109.

τείας ἐν ἴδιῳ μακρῷ κεφαλαίῳ ἐκ σελίδων 63 συγχειμένῳ¹ περὶ δὲ τῆς ἡδονῆς ἐν ἴδιῳ ἐπίσης κεφαλαίῳ ἐκ σελίδων 20 ἀποτελουμένῳ². Εντῷ ἔκτῳ κεφαλαίῳ³ ἀναπτύσσεται ἡ περὶ εὔδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ψίστου ἀγαθοῦ διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος. Ἐν δὲ τῷ ἑβδόμῳ⁴ ἔκτιθεται ἡ μετέπειτα μορφὴ τῆς τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίας καὶ ἡθικῆς. Οὐ τὸ εἰοημένον τοῦτο κυριώτατον μέρος τοῦ συγγράμματός μου διεξερχόμενος καὶ ἀναγινώσκων ἄμα καὶ παρεξετάζων τὸ οἰκεῖον μέρος τοῦ ἔργου τοῦ Zeller θὰ διμολογήσῃ ἀναμφιλέκτως ὅτι ἡ πραγματεία μου διεξάγεται μετὰ πρωτοτυπίας καὶ ὅλως ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἱστοριογράφου καὶ ὅτι ἀποτελεῖ ἀκριβῆ καὶ ἀρτίαν τῆς ἐξεταζομένης ὑποθέσεως ἔκθεσιν. Ωσαύτως αὐτοτέλειαν καὶ πρωτοτυπίαν μαρτυρεῖ καὶ τὸ τελευταῖον κεφάλαιον⁵, ἐν ᾧ ἐρευνᾶται ἡ ἐπὶ τὰ μετέπειτα φιλοσοφήματα ἐπίδρασις τῆς πλατωνικῆς ἡθικῆς. Καὶ τοῦ ἔργου μου τούτου τὴν τε λογικὴν ἀκολουθίαν καὶ ἐστερεωτικὴν ἐνότητα καὶ τὴν σαφήνειαν καὶ ὀρθοέπειαν, ἥν ώς ἐν χορῷ ἐπιστήμονες ἡμέτεροι καὶ ἄλλοεθνεῖς ἔξυμνησαν, πᾶς τις ἀναγινώσκων εὖθὺς διορᾷ καὶ μόνος δὲ τῆς ἐμπαθείας καὶ τοῦ μίσους τετυφλωμένος πρωτότυπος ἐπικριτὴς δὲν βλέπει.

Σημειώσεως ἀξιον εἶναι μάλιστα τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ περὶ ἡθικῆς τοῦ Πλάτωνος ἐκτενεστάτῳ ἔργῳ μου κατορθοῖ δὲ Κουγέας νὰ ἀνακαλύψῃ μόλις 3—4 χωρία ώς παραπλήσια πρὸς τὰ τοῦ Zeller καὶ περιορίζει τὸν ἔλεγχον ἐν τισι χωρίοις τῶν δύο τελευταίων κεφαλαίων ὅκνῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἄλλα

1. Σ. 110 - 171.

2. Σ. 172 - 191.

3. Σ. 192 - 210.

4. Σ. 211 - 274.

5. Σ. 271 - 368.

κεφάλαια. Τῆς δ' ἀποφυγῆς ταύτης αἰτία εἶναι τὸ δτι τὰ ἄλλα κεφάλαια διντα διεξοδικὰ καὶ περιεκτικὰ πραγμάτων ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Zeller διλος μὴ εὑρισκομένων δὲν παρέχουσι τῷ δρόμῳ ἐκφράσεων θηρευτῇ τὴν εὐχαιρίαν εἰς Ἑλληνικῶν καὶ γερμανικῶν χωρίων παράθεσιν. Φέρε δὲ νῦν ἵδωμεν τὰ ὄλγα ταῦτα χωρία, ἅτινα ὁ θαυμάσιος ἐπικριτὴς ως μεταφράσματα διαλαλεῖ. Ἐν ὅρχῃ τοῦ Η' κεφολαίου λέγω

• II ὁρχῇθεν μορφὴ τῆς τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίας δὲν παρέμειγεν ἀμετάβλητος, καθάπερ μανθάνομεν κυρίως μὲν ἐκ τῶν περὶ τῆς πλατωνικῆς ἴδεολογίας μαρτυριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκ τῶν Νόμων αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος). Ἐνταῦθα δὲ Κουγέας κρινεῖται δια φωρᾶ με ἀντιγράφοντα τὸν Zeller, οὗ εὑρίσκει παραπλησίαν ἐκφρασιν ἐν σελ. 946 κ.ἔ.ξ. "Οναιο τῆς οῆς ἀγχινοίας, σοφολογιώτατε ἐπικριτά! Ἄλλ' ἐὰν ἀνοίξῃς οἰανδήποτε εἴτε διεξοδικὴν εἴτε συνοπτικὴν ἰστορίαν τῆς φιλοσοφίας, θὰ εὑρῃς τὸ δίδαγμα τοῦτο, ὅπερ εἶναι γνωριμώτατον καὶ ἀποτελεῖ τὸ δὴ λεγόμενον κοινὸν τῆς ἐπιστήλης κτῆμα. Εἰρήσθω δ' δτι κατὰ τὴν παράδοξον ταύτην τοῦ ἐλέγχειν μέθοδον ἐκαστος νεώτερος εἶναι μεταφράστης τῶν παλαιοτέρων, διότι κατ' ἀνάγκην ἔχει παραπλησίας ἐκείνοις ἐκφράσεις. Ἄλλὰ θέλετε καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν τοῦ δτι μεταφράζω τὸν Γερμανὸν ἰστοριογράφον; Ὁ χρηστὸς ἐπικριτὴς σπεύδει νά παράσχῃ ταύτην πρόχειρον διατεινόμενος δτι δσα παρακατιών λέγω¹. «Ἄλλ' δμως οὐκ ἐπαύσατο (δ Πλάτων) θεωρῶν τὸν νόμον ως νοῦ διανομὴν καὶ τῆς πολιτείας ὑψιστὸν σκοπὸν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἡρτημένην εὐδαιμονίαν τῶν πολιτῶν» εἶναι μετάφρασις τῶν παρὰ Zeller ἀναγραφομένων. Μάτην θὰ εἴπῃ τις τῷ ἴσχυρογνώμονι Κουγέᾳ δτι δ Λογοθέτης δὲν μεταφράζει τὸν

1. Σελ. 221.

Zeller ἀλλ' ἀμφότεροι λέγουσι παραπλήσια ἄτε παριστάντες πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὰ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος εἰρημένα, καθ' ὃν «(δεῖ τὰς πόλεις διατίκειν) τὴν τοῦ νοῦ διανομὴν ἐπονομάζοντας νόμον»¹ καὶ «ἔχοντα (οἱ νόμοι) ὁρθῶς τοὺς αὐτοῖς χρωμένους εὐδαίμονας διατελοῦντας· ἅπαντα γὰρ τὰ ἀγαθὰ πορίζουσι»² καὶ «τὸν νομοθέτην πειρατέον ταῖς πόλεσι φρόνησιν μὲν ὅσην δυνατὸν ἐμποιεῖν, τὴν δ' ἄνοιαν δι τοι μάλιστα ἔξαιρεν»³.

Θυμηδίας διεγερτικὰ εἶναι καὶ ὅσα εὐθὺς κατωτέρω λέγει **δ. Σ. Κ.** συνεχίζων τὴν πρὸς εὔρεσιν μεταφράστικῶν δειγμάτων σπουδῆν. Παρατηρεῖ δηλαδὴ δι τοι λέγων ἐγὼ δι τοι ἐν Νόμοις διατελοῦσιν ὅντα τέσσαρα τὰ εἴδη τῆς ἀρετῆς, ἡ φρόνησις δηλονότι καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία, καὶ δηλῶν τὴν μεταβολὴν τῆς πρὸς ἄλληλα σχέσεως αὐτῶν ἀντλῶ ἐκ τῆς γερμανικῆς πηγῆς καὶ παραλαμβάνω τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ Zeller. Ὁ πρωτότυπος ἐπικριτὴς ἡξίου προφανῶς νὰ μὴ συμφωνῶ τῷ Zeller ἀλλὰ διαφέρων αὐτοῦ νὰ παραδιδάσκω δι τοι ἐν τοῖς Νόμοις δὲν ἀπαντῶσι τέσσαρα ἀλλὰ πλείονα ἢ ἐλάττονα εἴδη ἀρετῆς καὶ ὅις ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσις αὐτῶν δὲν μετεβλίθη! Τήν τοιαύτην τῆς παραδιδασκαλίας μέθοδον καὶ τὸν ἀπὸ ταύτης ἔπαινον καταλείπων ἀνεπίφθονον τῷ κ. Κουγέᾳ προτιμῶ νὰ στοιχῶ τοῖς τὰ ἀληθῆ διδάσκουσι σοφῶντας ἀνδράσιν ἀφροντιστῶν τοῦ κινδύνου τῆς ἐπὶ μεταφράσει μομφῆς, ἵνα ἐπιρρίπτουσι μετὰ εἰκαίστητος καὶ ἀκρισίας οἱ ἀγνοοῦσι.

1. Νομ. 4. 713E.

2. Αὐτ. 1, 631B κ.ε.ξ.

3. Αὐτ. 3,688E. πβλ. καὶ 4,705D 707C . . ἐξ. κἄπ. Ιδίᾳ δὲ Γυργ. 515B «"Ἡ ἀντον τον ἀρι ἐπιμιλήσει ἡμῖν ἐπίθων ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως πράγματα; ἢ δπως δι τοι βέλτιστοι οἱ πολίται ωμεν; "Ἡ οὐ πολλάκις ὀμβλογήσαμεν τοῦτο δεῖν πράττειν ιὸν πολιτικὸν ἀνδρο;"»

οῦντες ἢ θέλοντες νὰ ἀγνοῶσιν δι περὶ τῶν αὐτῶν εἶναι εὔλογον ἄμα καὶ ἀγαγχαῖον νὰ λέγωνται τὰ αὐτά.

Καθαπερόμενος δὲ Σ. Κ. τοῦ μνημονευθέντος κεφαλαίου μέμφεται, διτε, εἰ καὶ ἡ προγματεία μου ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἡ-
θικὴν τοῦ Πλάτωνος, διμος ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ποιοῦμαι λόγον «περὶ τῆς δλῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος». Ὁ Κου-
γέας ἀσιφῶς καὶ ἀτελῶς, ώς συνήθως, τὰ πενιχρὰ αὗτοῦ δια-
νοήματα ἔξαγγέλλων θέλει νὰ εἴπῃ διτε δῆθεν ἐν τῷδε τῷ κε-
φαλαίῳ ἀπροσδιονύσως προτάσσω τινὰ εἰς τὴν ὄντολογίαν
τοῦ φιλοσόφου ἀναφερόμενα, φαντάζεται δὲ διτε τοῦτο ποιῶ
κατὰ μίμησιν τοῦ Zeller. Τοιαῦτα λέγων δι σφοδρὸς ἐπιτι-
μητῆς θῦμα γενόμενος τῶν ὑποβολέων αὗτοῦ φωρᾶται κατα-
μαρτυρῶν ἑαυτοῦ καὶ μηνύει ἐναργῶς διτε εἶγαι πάντη ἄμοι-
ρος φιλοσοφικῆς προπαιδείας καὶ τέλεον ἄγευστος τῆς φιλο-
σόφου ἴστοριογραφίας. Διότι ἀλλως θὰ ἐγίνωσκεν διτε αἱ Ἡ-
θικαὶ καὶ αἱ κοσμολογικαὶ καὶ αἱ ἀλλαὶ τῶν φιλοσόφων ἀπο-
φάνσεις εἶναι ἀνάλογοι καὶ διμόλογοι ταῖς ὄντολογικαῖς καὶ
μεταφυσικαῖς θεωρίαις, ὃν μεταβαλλομένων εἶναι εὔλογον
καὶ ἔκειναι ἀνάλογον νὰ ὑποστῶι μεταβολήν. Ἐν ἄρα τις
θέλῃ νὰ δεῖξῃ διτε αἱ Ἡθικαὶ τοῦ Πλάτωνος θεωρίαι ἔλαβόν
τινα ὕστερον μεταβολήν, ὅφείλει νὰ προτάξῃ καὶ διὰ βρα-
χέων παραστήσῃ τὴν περὶ τὴν ὄντολογίαν τοῦ φιλοσόφου
καινοτομίαν, ἵνα οὕτω εὔκολώτερον νοηθῆ ἡ περὶ τὴν πρα-
κτικὴν φιλοσοφίαν ἐπιγενομένη μεταβολή. Τοῦτο δὴ τοῦτο
ποιῶ καὶ ἐγὼ προσηκόντως δεικνύων διτε οὐ μόνον αἱ μετα-
φυσικαὶ τοῦ Πλάτωνος ἀρχαὶ ἔλαβον ὕστερον τροπὴν μαθη-
ματικὴν ἄλλα καὶ αἱ Ἡθικαὶ θεωρίαι ἐτροποποιήθησαν πρα-
κτικώτερον, καθάπερ ἐμιφαίνουσιν οἱ Νόμοι. Ὁπερ ἡσπάν
εἶναι ἐν τῷ ἔργῳ μου ἀρετὴ καὶ προτέρημα, φαντάζεται καὶ
διαλαλεῖ δι σορῆς κριτής ώς κακίαν καὶ ἐλάττωμα.

Διαλαμβάνων ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ περὶ τῆς ἐπὶ τοὺς

μετέπειτα φιλοσόφους δοπῆς τῆς πλατωνίκης Ἡθικῆς παρατηρῶ περὶ Σπευσίππου¹ ὃντος «μὴ ἀφιστάμενος τῶν τῆς ἀρχαίας Ἀκαδημείας ἀρχῶν ἐφρόνει ὅτι τὴν ἐν τῇ τελειώσει τῆς κατὰ φύσιν καταστάσεως ἐγκειμένην εὐδαιμονίαν ἀπεργάζεται ἡ ἀρετὴ» καὶ παρατηρῶν ταῦτα παραπέμπω εἰς τὴν παραδεδομένην ἔμμεσον μαρτυρίαν², καθ' ἣν ὁ Σπεύσιππος «τὴν εὐδαιμονίαν φησὶν ἔξιν εἶναι τελείαν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσιν ἢ ἔξιν ἀγαθῶν· ἵς δὴ καταστάσεως ὑπαντας μὲν ἀνθρώπους ὅρεξιν ἔχειν, στοχάζεσθαι; δὲ τοὺς ἀγαθοὺς τῆς ἀοχλησίας εἶεν δ' ὃν αἱ ἀρεταὶ τῆς εὐδαιμονίας ἀπεργαστικαὶ». Καὶ ἐνταῦθα ὅμως ἐμφανίζεται ἡ σεμνὴ μορφὴ τοῦ ἐπιτιμητοῦ, ὃστις εὑρίσκων συμφωνίαν ἐμοῦ πρὸς τὸν Zeller ἀποφαίνεται κατὰ τὴν παράδοξον μὲν οἴκείαν δ' αὐτοῦ καὶ προσφιλῆ συλλογιστικὴν μέθοδον ὃν διαπράττω ἀντιγραφήν. Ἐλλὰ τί ποτε ἥθελεν ὁ χρηστὸς ἐπικριτὴς νὰ ποιήσω; Ἀνευρίσκων τὴν ἐν τῇ Ἡθικῇ θεωρίᾳ πρὸς τὸν Πλάτωνα συμφωνίαν καὶ ἀκολουθίαν τοῦ Σπευσίππου ὕφειλον νὰ μὴ μνημονεύσω αὐτὴν μηδὲ νὰ ἀναγράψω τὴν παραδεδομένην μαρτυρίαν; Ἐλλ' οὕτω κατὰ τὴν αὐτὴν θαυμασίαν μέθοδον διατί δὲν λέγει ὁ Κουγέας ὅτι μετέφρασα καὶ τὸν H. Ritter³ καὶ τὸν Übernweg-Prächter⁴ καὶ τὸν W. Windelbaud⁵ καὶ

1. Σ. 277.

2. Καῆρ, Στρωμ. 2, 418 B C.

3. Σ. O Ritter ἐν τῇ Gesch. der Philos 2, σελ. 531, σημ. 3, λέγει: «Einige Nachrichten von ethischen Lehren des Speusippos finden sich Clem. Alex. Strom. 2. p 367. 418. Senec. epist. 85.

4. Οὗτος ἐν Grundriss der Gesch. der Phil. 1^ο, 185 λέγει «Sein (Speusippos) ethisches Princip bezeichnet Clem, Alex. (Strom. 2, 418D): Σπεύσιππος τὴν εὐδαιμονίαν φησὶν ἔξιν εἰ καὶ τελείαν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσιν ἢ ἔξιν ἀγαθῶν..»

5. Ο Windelband ἐν Gesch. der Antiken Philos 3 ἔκδ. σ. 204

τὸν K. Vorländer¹ καὶ ἄλλους λέγοντας παραπλήσια ; οὐαύτως δὲ δύναται κατὰ τὸν αὐτὸν συλλογιστικὸν τρόπον νὰ ἴσχυριζηται καὶ τὸ ὑπερκαταγέλαστον τοῦτο, ὅτι ὁ Zeller μετέφρασε τὸν Ritter, ὁ Windelband τὸν Zeller, ὁ Comperz τὸν Windelband καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἔκαστος νεώτερος τοὺς ἐαυτοῦ παλαιοτέρους, διότε οἱ ἐπιγιγνόμενοι συμφρονῶσιν εἰκότως μᾶλλον ἢ ἵτον πρὸς τοὺς προγενεστέρους. Καὶ προβαίνων ὁ Σ. Κ. πειρᾶται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νὰ πείσῃ διὰ τὰ περὶ τῆς ἡθικῆς φιλοσοφίας τοῦ Εενοχράτους καὶ τοῦ Πολέμωνος καὶ τῶν ἄλλων τῆς Ἀκαδημείας ἔταίρων εἰρημένα μοι εἶναι ἐκ τῆς αὐτῆς γερμανικῆς πηγῆς ἥντλημένα. Ἐλλ', ὃ μακάριε Σώκρατες, πείσθητι διὰ δὲν ἀντιγράφουσιν δοσοὶ περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν πηγῶν διαλαμβάνοντες ἀποφαίνονται τὰ αὐτά.

“Οτι δὴ ἐργασία μου εἶναι αὐτοτελὴς καὶ ἀνεξάρτητος τοῦ Zeller, καθίσταται συμφαγὲς πρῶτον ἐκ τοῦ διὰ οὗτος δὲν προέθετο ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ ἔργῳ σκοπὸν νὰ ἀνεύρῃ τὴν ἐπὶ τοὺς μετέπειτα δοπὴν τῆς πλατωνικῆς ἡθικῆς ἀλλὰ τὴν τοιαύτην ἀνίχνευσιν προυθυμήθην : νὰ διεξαγάγω ἐγώ, καθ' ἵν ἄλλως εἶχον πρὸς τοὺς προκηρυχθέντας δρους τοῦ Σουτσείου διαγωνισμοῦ ὑποχρέωσιν. Ἐπειτα δὲ τὴν περὶ ἦς ὁ λόγος ἔρευναν δὲν περιορίζω ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις, περὶ ὃν διαλαμβάνει ὁ Zeller, ἀλλ' ἐπεκτείνω καὶ ἐπὶ τοὺς μεταγενετέρους, τοὺς τε Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς νεωτέρους

λέγει περὶ Σπενσίππου «Er hat dadurch und noch mehr durch sein damit zusammenhängende Definition der Glückseligkeit als der ἔξις τελεία ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι...» καὶ ἐπίγει παραπομπὴν Clem. Strom. 2, 22 (500P).

2 Οὗτος ἐν Gesch. der Philos. 1³, 118 λέγει περὶ Σπενσίππου «Das Gute erscheint Ihm nicht als Ursprung und Anfang sondern als Endzweek...»

φιλοσόφους. Οὗτως εύρεσκω ὅτι ἡ πλατωνικὴ Ἡθικὴ ἔσχε δοπήν οὐ μόνον ἐπὶ τὸν Σπεύσιππον, τὸν Ξενοκράτη, τὸν Πολέμωνα, τὸν Ἀριστοτέλη, τοὺς Στωϊκούς, τοὺς Ἐπικουρείους, τοὺς σκεπτικοὺς Ἀρκεσίλαιον καὶ Καρνεάδην, τοὺς ἀκλεκτικοὺς Παναίτιον, Ποσειδώνιον, Ἀντίοχον τὸν Ἀσκαλωνίτην, τὸν Κικέρωνα, τὸν Οὐάρδωνα καὶ Σέξτον, τὸν Μουσώνιον Ῥοῦφον, τὸν Ἐπίκτητον, τὸν Μᾶρκον Αὐρήλιον, τοὺς νέους Πυθαγορείους, Πλούταρχον τὸν Χαιρωνέα, τὸν Νουμήνιον, τὸν συγγραφέα Ἐρμοῦ τοῦ Τρισμεγίστου, τοὺς Ἰουδαίους καὶ μάλιστά τὸν Φίλωνα, τοὺς νέους Πλατωνικούς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοὺς διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα καὶ Γριγόριον τὸν Νύσσης, τὸν Ὁριγένη καὶ τὸν ιερὸν Αὔγουστῖνον καὶ ἐπὶ τοὺς Σχολαστικοὺς καὶ τοὺς φιλοσόφους τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τέλος ἐπὶ τοὺς νεωτέρους φιλοσόφους, τὸν Σπινόζαν καὶ τὸν Λεϊβνίτιον καὶ τὸν Ούδλφιον καὶ τὸν Κάντιον. Εὰν δημοσίην γινώμεν τοὺς ισχυρισμοὺς τοῦ Κουγέα, πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι ἀντέγραψα τὸν Γερμανὸν ἱστοριογράφον καὶ ἐν οἷς οὗτος οὐδὲν ἔγραψεν | Ὁ μὲν δηλαδὴ Zeller τερματίζει τὸ περὶ τῆς φιλοσοφίας τῶν Ἑλλήνων μνημειῶδες αὐτοῦ ἔργον εἰς τὸ ἔτος 529 μ. Χ., ἐγὼ δὲ πραγματεύομαι καὶ περὶ τῆς ἐπὶ τε τὸν μέσον αἰώνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπιδράσεως τοῦ Πλάτωνος. Πῶς λοιπὸν δύναται νὰ ἀληθεύῃ τὸ ὑπὸ τοῦ εὐσυνειδήτου κ. Κουγέα λεγόμενον, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἀντιγράφω ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀριθμόνος; Βλέπει τις προφανῶς εἰς ποιαν ἀβυσσον ἀλογιστίας κατακρημνίζεται δ ὑπὸ τῆς ἐμπαθείας τετυφλωμένος καὶ τῆς μοχθηρίας ἐσκοτωμένος ἐπικριτής.

Πρὸς τὴν μομφὴν τοῦ Σ. Κ., ὅτι γράφων περὶ τῆς ἥθελης φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος ἀγνοῶ τὸ ἔργον τοῦ Th. Ziegler καὶ τὸ τοῦ Max Wundt, εἶναι περιττὸν νὰ ἀπαντήσω,

διότι μόνον σαρκαστικὸς γέλως εἶναι ἔνταῦθα ἢ πρεπώδης ἀπάντησις.¹ Ως πρὸς τὴν παρατήρησιν, ὅτι παραπέμπω εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Müllach, λέγω ὅτι ἡ νεωτέρα συλλογὴ τοῦ Diels εἶναι βεβαιώσεως ἀρτιωτέρα ἀλλὰ καὶ ἐκείνη διατηρεῖ τὴν ἑαυτῆς ἀξίαν.

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον πειρᾶται ὁ ἐπὶ τῆς καθέδρας τοῦ ἀοιδίμου Παππαρρηγοπούλου καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων τοῦ ἔμνους ἴστορικῶν ἔναβρυνόμενος Κουγέας νὰ διαβάλῃ τὴν εἰρημένην συγγραφὴν ἀμνημονῶν ὅτι διάφορον καὶ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον περὶ αὐτῆς ἔξήνεγκον γνώμην ἄλλοι ἀλιτ-
θῶς σοφοὶ ἀνδρες καὶ ἀριθμοδιότατοι οριται. Ἡ μὲν τοῦ Σουτσείου φιλοσοφικοῦ διαγωνισμοῦ ἐπιτροπείᾳ² ἔβραβευσε ταύτην «ώς διεξαγομένην ἐν πολλῇ μὲν λεπτομερείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ ἐπεμεληθῇ δὲ αὕτων τῶν τοῦ Πλάτωνος συγγραμ-
μάτων ἀνάγγωσιν ἐμφανούσῃ, ἐν γλώσσῃ δὲ σαφεῖ, ἀκρι-
βεῖ καὶ κομψῇ καὶ καθόλου εἰπεῖν ἐλληνοπρεπεῖ»³ ἢ δ' εἰδικὴ ἐπιτροπεία τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἀπεφήνατο τάδε «Αὔστηρὰ ἐπιστημονικὴ μέθοδος διεκρίνει καὶ τὴν πραγματείαν ταύτην (τὴν Ἡθ.·κὴν τοῦ Πλάτωνος) τοῦ κ. Λο-
γοθέτου, ἥτες εἴναι ἡ πασῶν διεξοδικωτάτη. ΗΙ δὲ πρω-
τοτυπέα αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ὅλῃ ἐξετάσει τοῦ ζητήματος φαί-
νεται, μάλιστα δ' ἐν τῇ διερευνήσει τῆς πρὸ τοῦ Πλάτω-
νος ἡθικῆς καὶ τῆς ὁπῆς, ἥν ἡ πλατωνικὴ ἡθικὴ φιλοσο-
φία ἔσχεν ἐπὶ τοὺς ἐπειτα.» Πρὸς ταῦτα δ' ἵσως ἀντείπῃ ὁ
ὅπὸ τῆς ἐμπαθείας καὶ τοῦ μίσους ζέων καὶ φλεγμαίνων σε-
μνὸς ἐπικριτής, ὅτι οἱ εἰρημένοι καθηγηταὶ καταχαριζόμενοι

1. Τὴν ἐπιτροπείαν συνεκρότουν οἱ καθηγηταὶ Διεύμνηστοι Γεώρ. Μιστριώτης καὶ Σπυρ. Βάσης καὶ ὁ κ. Μαργ. Εὐαγγελίδης (εἰση-
γητής).

2. Κρίσις τοῦ φιλοσοφικοῦ διαγωνισμοῦ, ἐν Ἀθήναις 1912,
σελ. 37.

έπιεικῶς ἔκριναν καὶ οὗτοι κρίναντες ἐπήγνεσαν τὸ ἔργον μου.
 'Άλλος δέ τοι πάλιν καὶ αὐτὸς τοῦτο ὀδυνηρόν τῷ Σ. Κ. εἶναι
 διὰ τοῦτο καὶ ή τῶν ἀλλοεθνῶν σοφῶν γνώμη συνάδει τῇ τῶν Ελ-
 λήνων. Οὕτως δέ Ρ. Bokownew ἐποιήσατο μακρὰν ἀνά-
 λυσιν καὶ εἰμανή κρίσιν ἐν τῷ Γερμανικῷ περιοδικῷ «Archiv
 für Geschichte der Philosophie»¹. Μάλιστα δὲ η κρίσις ὅδε
 «Ein Buch über Plato in Platons Sprache. Die schöne, flüssige
 Darstellung liest sich leicht und angenehm, und hat den Vor-
 zug vor den Darstellungen der platonischen Philosophie in
 andern Sprachen, dass Platons eigene Wörte in ihr nicht als
 Fremdkörper hervortreten sondern sich mit ihr zu einem
 ganzen verschmelzen². Das Buch hält vollauf, was der Titel

1. Ἐν τόμ. 21, τευχ. 1. σελ. 105—108.

2. Εἶναι σημειώσεως καὶ πολλῆς ἐπιστάσεως ἀξιον τόδε. 'Ο μὲν
 ἀλλοεθνῆς σοφὸς θαυμάζει τὴν γλῶσσαν τοῦ συγγράμματος καὶ μετὰ
 μεγάλου ἐνθευσιασμοῦ ἐπαινεῖ, παράδοξος δέ τις Κλεινὸς διμοεθνῆς,
 ἐκ τῶν πολυτίμων ἑταίρων καὶ συνεργατῶν τοῦ θαυμασίου ἐπιχριτοῦ
 ἔχει ὅλως διάφορον γνώμην. 'Ο δεινὸς οὗτος μεταρρυθμιστὴς καὶ δαι-
 μόνιος τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀναμερφωτὴς ἐκτρέπεται ἐν τῷ ἀρτιφανεῖ
 περιοδικῷ «Ἐργασίᾳ» (οὗ τὴν ποιότητα μαρτυρεῖ ή ως τηλαυγής περό
 σωπον λάμπουσα ἐπιγραφὴ «Ἐργασία», δεκαπενθήμερο παιδαγω-
 γικὸ περιοδικὸ κτλ.) εἰς ἀπρεπεῖς καὶ γυναικίς ὕβρεις κατά τε τῆς
 Φιλοσοφικῆς Σχολῆς καὶ ἐμοῦ τοῦ ἐκλεχθέντος καθηγητοῦ. Τὴν μὲν
 Φιλοσοφικὴν Σχολήν, ἥν ἀνέκαθεν ἐκλέῖσαν καὶ κλεῖσουσιν ἄνδρες
 σοφοί καὶ ἐπιστήμονες διαπρεπεῖς, ἀποκαλεῖ «ἔνα καθυστερημένο
 οὕτε κακὸν ὑποφερτὸ Γυμνάσιο», «ἔνα μούρεοκορεῖο, πού
 φασκεῖνει τὰ μυαλὰ τῶν δυστυχῶν, Ελλήνων γε τὰ πά-
 ψοι γε τὰ βλέποντα τὴν ζωήν». ἐμοῦ δὲ τὰ ἔργα χαρακτηρίζει
 αὐτὸς ὁ οὖδεμίαν ἐπιστημονικὴν ἔργασίαν γατορθώσας νὰ ἐμφανίσῃ
 ώς «φροντεστηρειακὰ συμπελήματα» καὶ ως τοιαῦτα, ών ὁ ἀνα-
 γνώστης «ἔχει τὴν ἐντύπωση πώς περπατάει σὲ σκελετοκο-
 μένο καὶ ἀκούει νὰ κρούνωνται τὰ κόκκαλα προϊστορι-

verspricht». Κοινού δὲν μπολείστεται άλλο τι νὰ εἴτη δ σοφὸς Κουγέας ή δτὶ δ ἀμαθῆς Bokownew ἀγνοῶν τὰ ὑπὸ τοῦ Zeller γεγραμμένα δὲν ἡδυνήθη νὰ διαχρίνῃ τὴν ἡμετέραν λογολογίαν. "Ισως δὲν ξένος ἐπιστήμων διῆδῃ προσεχῶς τὴν πλάνην αὐτοῦ καὶ φωτισθεῖς ὑπὸ τοῦ Κουγέα σπεύσῃ νὰ διορθώσῃ τὸ διαπορεύθεν ἀμάρτημα καὶ αἰτήσῃται συγγνώμην, διότι δὲν προέλαβε νὰ συμπιέσῃ τῷ δεινῷ ἴστορικῷ 1.

κῶν σκελετῶν»? ? Ο δεῖλοις ἀναγινώσκων τὴν γλῶσσαν τὴν ἔθνικὴν τὴν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Κοραῆ καὶ τῶν ἄλλων ἐνδόξων τοῦ Γένους διδασκάλων προοδοπαιηθεῖσαν νομίζει ὅτι περιπατεῖ «σὲ σκελετοκομεῖο»! ! Πιστεύομεν ἀνευ ὅρχου εἰς τὸν; λόγους αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων θιασωτῶν τῶν ἐν τοῖς τέλμασι τοῦ χυδαῖομοῦ κυλινδουμένων καὶ κοαζόντων. Οὗτοι ἐν τῷ δυσώδει βορβόρῳ τοῦ ίδίου αὐτῶν γλωσσικοῦ κατασκευάσματος ἐντρυφῶντες φεύγουσι τὰ ἥδυπνοα τῆς θείας γλώσσης μῆρα· γράφοντες καὶ ἀναγινώσκοντες τὰ ὑφ' ἑαυτῶν μόνων νοούμενα φαντάζονται ὅτι περιπατοῦσι μακαρίως ἐντὸς εὐανθῶν λειμώνων καὶ οὐρανίων παραδείσων. 'Αλλὰ οὐ διθελε νὰ ἀκούσῃ τις παρ' ἀνθρώπων, οἵτινες μυκτηρίζουσι πᾶν τὸ γνησίω; 'Ελληνικὸν καὶ καθηγηταὶ ὅντες τῆς ἴστορίας καὶ ἐντεταλμένοι διὰ τοῦτο νὰ φρονηματίζωσι τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν ὑβρίζουσι τοὺς ἔξαιροντας τὴν τῶν προγόνων σοφίαν καὶ θαυμάζοντας τὰ ἀθάνατα ἔκείνων ἔργα; Καὶ τί ἥδυνατο νὰ προσδοκᾷ τις παρ' ἀνθρώπων, οἵτινες τὸν; μεγάλους τοῦ Γένους διδασκάλους καὶ τοὺς εὐκλεεῖς τῆς 'Ἐπιστήμης θεράποντας καὶ προβιβαστὰς ἀποκαλοῦσιν ἀνευλαβῶς καὶ ἀναισχύντως «ἥλιθίους» καὶ «φωτοσβέστας»;

1. Τίς ποτε θὰ δυνηθῇ νὰ πιστεύσῃ τὸ ἀπίστευτον τόδε. Πρὸς διαπρεπῆ καθηγητὴν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς εἰπόντα τῷ Κουγέᾳ ὅτι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ὑποτιμᾶ σύγγραμμα ὑπὸ τε ἡμετέρων καὶ ἀλλοδαπῶν βραβευθὲν καὶ ἐπαινεθὲν δὲ εὑσυνείδητος οὗτος ἐπικριτὴς παρετήρησε τὸ ἀμύητον τοῦτο· «δὲ Bokownew λέγει δσα λέγει περὶ Λογοθέτου εἰρωνικῶς»! "Ωστε δὲ ἀλλοεθνῆς σοφὸς ἀναλύων ἐν πολλαῖς σελίσι τὸ ἔργον μου δὲν ποιεῖται ἀνάλυσιν καὶ κρίσιν, ἀλλ' εἰρωνείαν καὶ σαρκασμόν! Οὐδεὶς βεβαίως θὰ ἀντείπῃ ὅτι δ τλήμων Κουγέας ἐλεβδού πολλοῦ δεῖται καὶ ἀνάγκη τάχιστα νὰ πλεύσῃ εἰς 'Αντικύραν.

Τέλος μετ' ἀσυνήθους σφραδρότητος καὶ οὐτερβαλλούσῃς λύσσης καθάπτεται ὁ Σ. Κ. τῆς νεωτάτης πραγματείας μου τῇ ἐπιγραφομένῃς «ΠΕΙΓΑΛΟΥΧΟΛΟΓΕΑ ΤΟῦ ΠΛΛΩΤΕΝΟΥ». Λίγη εἶναι ἐκ τῶν καλλίστων ἔργασιῶν μου μετὰ πολλοῦ πόνου καὶ ἐπιστάσεως συγχρόμενα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ἐγγεάδων, περὶ οὓς ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἴσχολήθην καὶ ἐσπούδασα κριτικῶς τε καὶ ἐρμηνευτικῶς αὐτὰς νὰ διακριθώσω. Καὶ ταῦτην δ' ἀγωνιζόμενος ὁ Κουγέας νὰ διαβάλῃ ἐπικαλεῖται, ως ἦν εἰκός, τὴν διμοιότητα ἐπιγραφῶν κεφαλαίων καὶ τὴν συγγένειαν ἐνίσων ἐκφράσεων. Ὅτι πειρώμενος γὰρ ἐλέγξῃ περιορίζεται ἐν μόνῳ τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ, διπέρ ἀποτελεῖ ἀπλῶς τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἐξεταζόμενην ὑπόθεσιν. Νοεῖται δ' ἀφ' ἕαυτοῦ ὅτι καὶ ἐντοῦθα οὐδὲν ἄλλο ποιῶ κατὰ Κουγέαν ἢ μεταφράζω τὸν Zeller. Ἀλλ' ἵδωμεν κατὰ πόσον ἀληθεύει ὁ Ἰσχυρισμὸς τοῦ σεμινοῦ ἐπικριτοῦ. Ἐν σελίδᾳ 6 περὶ τοῦ πρώτου ὅντος τοῦ Πλωτίνου διαλαμβάνων παρατηρῶ «Οὕτω δὴ τὸ πρῶτον εἶναι ἐπέκεινα οὐσίας καὶ ἐνεργείας καὶ ζωῆς ἔμφρονος, ἐπέκεινα νοῦ καὶ νοήσεως, ὑπὲρ νοῦν καὶ φρόνησιν καὶ ζωῆν». Ἀλλ' ἐνταῦθα οὐδένα μεταφράζάω ἀλλὰ μόνον ἐπαναλαμβάνω αὐτὰς ταύτας τὰς λέξεις τοῦ Πλωτίνου λέγοντος «καὶ γὰρ ὅτι (τάγαθὸν) ἐπέκεινα οὐσίας, ἐπέκεινα καὶ ἐτεργείας καὶ ἐπέκεινα νοῦ καὶ νοήσεως¹» καὶ «αὐτὸς (δὲ Θεός, τὸ πρῶτον) ἄρα ἐστὶν ἐνέργεια ὑπὲρ νοῦν καὶ φρόνησιν καὶ ζωῆν».² Ἐπάγων δὲ ὅτι τὸ πρῶτον «δὲν ἔχει πέρας καὶ δριόν, μορφὴν καὶ εἶδος· οὐκ ἔχον δὲ εἶδος οὐδὲ κάλλος ἔχει ἄλλον εἶναι ὑπὲρ αὐτόν. Ωσαύτως δὲν ἔχει βούλησιν, διότι ἡ βούλησις εἶναι χρεία τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ πρῶτον διμοτὸς οὐδενὸς χρήζει» ἀπεικονίζω πιστῶς ὅσα ὁ Πλωτίνος

1. Ἔν 1. 7, 1.

2. Αὐτ. 6, 8, 16.

διδάσκει παρατηρῶν «έπει καὶ ὁ Θεὸς οὐ πεπερασμένος»¹, «πρὸς ἐκεῖνο μὲν οὖν βλέπουσα (ἢ ζωὴ) ἀόριστος ἦν, βλέψυσα δ’ ἐκεῖ φρίζετο ἐπειτού δρον οὐκ ἔχοντος»² «οὐ τοίνυν οὐδὲ τοιαύτη μορφὴ οὐδέ τις δύναμις.... ἀλλὰ δεῖ ὑπὲρ πάσας εἶναι δυνάμεις καὶ ὑπὲρ πάσας μορφάς ἀρχὴ δὲ τὸ ἀνείδεον, οὐ τὸ μορφῆς δεῖμενον ἀλλ’ ἀφ’ οὗ πᾶσα μορφὴ νοερὰ»³, «αὐτὸς γάρ (δ Θεός) υπέρκαλος καὶ ἐπέκειναι τῶν ἀριστῶν»⁴, «δεῖ ἀκινήτου ὄντος, οὐδὲ βουληθέντος.... ὑποστῆναι αὐτό»⁵. «Ωστε τῷ ἐνὶ οὐτὸν ἀγαθόν ἐστιν, οὐδὲ βούλησις τοινυν οὐδενὸς»⁶. Επιφέρων δ’ ἐφεξῆς δτι τῷ πρώτῳ δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῇ ἐνέργεια «διότι ἡ ἐνέργεια εἶναι τάσις πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀλλὰ τὸ πρῶτον οὐκ ἔχον ἐφεσίν τινα οὐδὲ ἀτέλειαν δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἐνέργειαν οὐδὲ κίνησιν...» παρίστημι ἐναργῶς τὸ ὑπὸ τοῦ Πλωτίνου λεγόμενον «Εἰ οὖν ἐφεσις καὶ ἐνέργεια πρὸς τὸ ἀριστὸν ἀγαθόν, δεῖ τὸ ἀγαθὸν μὴ πρὸς ἄλλο βλέπον μηδὲ φιέμενον ἄλλου ἐν ἥσυγῳ οὖσαν πηγὴν καὶ ἀρχὴν ἐπενεργειῶν κατὰ φύσιν οὖσαν καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθοειδῆ ποιοῦσαν οὐ τῇ πρὸς ἐκεῖνα ἐνεργείᾳ... καὶ γὰρ δτι (τὸ πρῶτον) ἐπέκεινα οὐσίας, ἐπέκεινα καὶ ἐνεργείας... δεῖ μένειν αὐτό, πρὸς αὐτὸ δὲ ἐπιστρέφειν πάντα»⁷. Ωσαύτως προστίθημι κατωτέρῳ «τὸ πρῶτον εἰς οὐδὲν ἀναφέρεται ἀνενδεεῖς ὑπάρχον καὶ αὔταρκες», διήτι καὶ ὁ Πλωτίνος λέγει «τὸ ἀγαθὸν

1. Αὐτ. 4, 3, 8.

2. Αὐτ. 6, 7, 17

3. Αὐτ. 6, 7, 32. πβλ. 6, 7, 17 6, 9, 3. Σηματετέον δτι τὰς τελευταίας δύο πυραπομπὰς οὐδαμιῶς μνημονεύει δ Zeller.

4. Αὐτ. 1, 8, 2. πβλ. 6, 7, 32. 1, 6, 6 κἄπ.

5. Αὐτ. 5, 1-6

6. Αὐτ. 6, 9, 6.

7. Αὐτ. 1, 7, 1.

άπλουν καὶ ἀνενδεές δεῖ εἶναι¹ καὶ «οὐδὲν δεόμενον»² καὶ «αὔταρκες»³, καὶ «τὸ πάντη ἄπλοῦν καὶ αὔταρκες ὅντως οὐδὲν δεῖται».⁴ Συμπέρασμα δὲ τῶν εἰρημένων συνάγω ὅτι τὸ πρῶτον δὲν ἔχει αὐτοσυνειδησίαν⁵ ὥσπερ δὴ καὶ αὐτὲς δὲ Πλωτίνος λέγει ἄλλο⁶ διτι τὸ αὐτὸν καὶ συναίσθησεως καὶ πάσις κρείτιον νοῆσεως⁷. Καὶ δοσα ἐφεξῆς λέγω «Εἶναι δὲ τὸ πρῶτον διάφρορον πάντων, εἰ καὶ πάντα ἐγέννησεν, οὔτε ἡρεμίαν ἔχει οὔτε κίνησιν, οὔτε ποιὸν εἶναι οὔτε ποσὸν, οὔτε νοῦς οὔτε ψυχή, οὔτε ἐν τόπῳ οὔτε ἐν χρόνῳ...» εἶναι ἐπανάληψις αὐτῶν τῶν λέξεων τοῦ φιλοσάφου, καθ' ὃν «Γεννητικὴ γὰρ ἡ τοῦ ἐνὸς φύσις οὖσα τῶν πάντων οὐδέν ἐστιν αὐτῶν οὐδεὶς οὖν τὶ οὔτε ποιὸν οὔτε ποσὸν οὔτε νοῦς οὔτε ψυχή οὐδὲ κι-

-
1. 5, 6, 4.
 2. 5, 3, 12
 - 3 5, 6, 2
 4. Αὐτ. 5, 3, 13.

5. 'Ἐν τῇ ὑπερμέτρῳ αὗτοῦ σπουδῆ ὁ Κουγέας ὅπως πάντα ἐμφανίζῃ ὡς μεταφράσματα λίσχυρίσατο ἐν τῇ γενομένῃ ἐν τῇ Σχολῇ συζητήσαι δτι τὸν δρον «αὐτοσυνειδησίαν» εἶπον μεταφράσας τὸ Selbst-Bewustsein τοῦ Zeller! Ο Ἑλληνομαθὴς ἐπικριτὴς ἐπιλανθάνεται δτι δ τοῦ Πλωτίνου δρος «συναίσθησις» δὲν ἐπιτρέπεται νῦν νὰ μείνῃ ἀμετόβλητος· διότι ἡ λέξις συναίσθησις ἐν μὲν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν γλώσσῃ σημαίνει, ὡς γνωστόν, ἄλλο τι παρὰ δὲ τῷ Πλωτίνῳ δηλοῖ δτι περίπου λέγομεν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ψυχολογίᾳ «συνείδησιν». Όπερ ἄρα δ Πλωτίνος ἐν τῇ γλώσσῃ αὗτοῦ λέγει «τὸ δὲ οὐκ ἔχει συναίσθησιν (ἢ αἴσθησιν ἑαυτοῦ· 6, 7, 51), τοῦτο ἡμεῖς οἱ νεώτεροι ἐκφράζομεν δρθῶς ὅδε· «τὸ πρῶτον δὲν ἔχει συνείδησιν ἑαυτοῦ» ἢ συντομώτερον «τὸ πρῶτον δὲν ἔχει αὐτοσυνειδησίαν». Οὐδένα λοιπὸν μεταφράζω ἄλλὰ ποιοῦμαι χρῆσιν τῶν προσφυῶν καὶ ἀκριβῶν δρων, οἵς ἀγνοῶν δ κ. Κουγέα; δύναται νὰ μάθῃ ἀναγνώσκων μετὰ προσοχῆς τὰ Φιλοσοφικὰ μελετήματα τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ κ. Θεόφ. Βορέα.

6. 5, 6, 5. πβλ καὶ 5, 3, 13. 6, 7. 41.

νούμενον οὐδ' αὐτὸς ἔστως, οὐκ ἐν τόπῳ οὐκ ἐν χρόνῳ ἀλλὰ...»¹

'Ολίγῳ κατωτέρῳ λέγω «Τὸ πρῶτον εἶναι πάντα καὶ οὐδὲν αὐτῶν, διὸ καὶ οὐδὲν δύνατοι ἔκεινο νὺν παραστῆσῃ, οὐδεμία ἔχνοιανά περιλάβῃ... Τούτων οὖτως ἔχοντων δυνάμεθα ἀπλῶς νὰ λέγωμεν περὶ αὐτοῦ ὅτε ἔστιν οὐχὶ δὲ τέ ἔστιν». Καὶ τις εὗ φρονῶν δύναται νὰ εἴπῃ δτι κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον παρὰ τὸν εἰρημένον παρίστανται κάλλιον ὅσα διδάσκει δ Πλωτῖνος λέγων «οὐδὲν οὖν (δεῖ εἶναι) τοῦτο τῶν δυντῶν καὶ πάντα»², «φύσις ἀγαθοῦ οὐ πάντα εἶναι οὐδὲν αὐτὸν τι τῶν πάντων»³, «Διὸ καὶ δραγητού τῇ ἀληθείᾳ· ὅτι γὰρ ἀν εἴπῃς, τί ἐρεῖς»⁴, «ὅτι θεάσασθαι θέλων τὸ ἐπέκεινα τοῦ νοητοῦ τὸ νοητὸν πᾶν ἀφεὶς θεάσεται, ὅτε μέν ἔστι διὰ τούτου μαθών, οἷον δὲ ἔστι τοῦτο ἀφεῖς»⁵. Ο σοφολογιώτατος ὅμως Κουγέας ἀποφαίνεται δτι τὰ εἰρημένα εἶναι μετάφρασις τοῦ Zeller καὶ μάλιστα κακὴ μετάφρασις⁶ !!

1. 6, 9, 3.

2. 6, 7, 32.

3. 5, 5, 13.

4. 5, 3, 13. πβλ. καὶ 5, 5, 6, 6, 8, 11

5. 5, 5, 6.

6. Εὰν δὲ οὐδὲν Κουγέας εἰργάζετο αὐτὸς καὶ οὗτως ἐργαζόμενος ἦδυνατο νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν νοῦν τοῦ χωρίου 5, 4, 6, εἰς δὲ πιραπέμπω, ξως ἐδιότε τὰ πράγματα καὶ δὲν θὰ ὡ ειρεύετο κακὰς μεταφράσεις. Τὸ μνημονεύδενον ὑπ' αὐτοῦ χωρίου (5, 3, 14) «καὶ γὰρ λέγομεν δὲ μὴ ἔστιν δὲ ἔστιν οὐ λέγομεν» δηλοῖ δτι ἀδυνατοῦμεν νὰ ἀπονείμωμεν τῷ πρώτῳ δέντρῳ θεικούς διορισμούς· αἱ διὰ τοῦτο σόκούμεθα τοῖς ἀρνητικοῖς, ωὐχὶ δὲ δτι δικαιούμεθα οὐδὲ ἀρνηθῶμεν τὴν ὕταρξιν αὐτοῦ, τὸ δτι ἔστι. Τὰ χωρία 5, 5, 6 καὶ 5, 3, 14, ἀπερ ἀμφότερα μνημονεύω ἐν τῇ πέμπτῃ σημειώσει τῆς διδόης σελίδως τοῦ ἐργού μου, συμπληρῶ ὅσι καὶ ἐρμηνεύουσιν ἄλληλα. Άλλὰ πρὸς κατάληψιν οὗτοι δυσκόλων ζητημάτων, φύλε κ. Κουγέα, ἀπαιτεῖται πρῶτον μὲν φιλολογικὴ συγκρότησις, ἵς ἀνευ τὰ σόχητα κείμενα παραοοῦνται, ἔπειτα δὲ ισχυρά πως δινοια, ἵν δὲν ἔχουσι πάντες,

Μετοβαίνων κατωτέρω εἰς τοὺς θετικοὺς διορισμοὺς τοῦ πρώτου ὅντος παρατηρῶ ὅτι τοῦτο χαρακτηρίζεται «οὐ μόνον ως τὸ "Ἐν...ἄλλᾳ καὶ ως τὸ ἀγαθόν, δι' οὗ παρίσταται τὸ πρῶτον ως ἀπόλυτος αἴτια καὶ σκοπὸς πάντων» ἐπόμενος τῷ Πλωτίνῳ, καθ' ὃν τὸ πρῶτον εἶναι ἐν¹ καὶ «τὸ πρῶτον ἔστι τὸ ἀγαθόν»². Καὶ εὔθυντος ἐπάγω «Ο διορισμὸς τοῦ "Ἐνδὲ εἶναι καὶ" ἀλήθειαν ἀρνητικός, διότι δὲν λέγει τὶ εἶναι τὸ πρῶτον ἄλλο ἀπλῶς δηλοῖ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀρσιν τῶν πολλῶν», ἐν ὑπόσημειώσει δὲ παρατηρῶ «Διὸ καὶ οἱ Πυθαγορικοὶ τὸ ἐν συμβολικῷ ἐσήμαινον διὰ τοῦ Ἀπόλλωνος (α - πολλῶν)». Ταῦτα δὲ εἶναι ἐπανάληψις σχεδὸν αὐτῶν τῶν λέξεων τοῦ Πλωτίνου, καθ' ὃν «τάχα δὲ καὶ τὸ ἐν ὅνομα τοῦτο ἀρσιν ἔχει πρὸς τὰ πολλά. "Οὐθεν καὶ Ἀπόλλωνα οἱ Πυθαγορικοὶ συμβολικῶς πρὸς ἄλληλους ἐσήμαινον ἀποφάσει [δηλαδὴ α -] τῶν πολλῶν»³.

Ἐκ τῶν εἰρημένων καθίσταται ὀρθαλμοφανὲς ὅτι οὐδένα οὐδαμῶς μεταφράζω ἄλλὰ παρίστημι πιστῶς καὶ σχεδὸν αὐταῖς λέξεις τὰς θεωρίας τοῦ φιλοσόφου. Ο ἐξ ἐμπαθείας ὅμως τετυφλωμένος ἐπικριτὴς δὲν βλέπει ἄλλο παρὰ μεταφράσεις καὶ περιλήψεις. Ἀπλῆ παρατήρησις τῆς ἡμετέρας πραγματείας καὶ πρόχειρος ἀντίθολη αὐτῆς πρὸς τὸ οἰκεῖον μέρος τοῦ συγγράμματος τοῦ Zeller μαρτυρεῖ τρανότατα, πόσον αὐτοτελῆς ἐγὼ καὶ ἀνεξιρτίτως ἀπὸ τοῦ Γερμανοῦ ιστοριογράφου εἰργάσθη. Αρκεῖ δὲ γὰρ ὁ ημᾶς ἐνταῦθα ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πραγματείᾳ κεφάλαια ὅλα διαλαμβάνοντα περὶ πραγμάτων, περὶ ὃν δὲ Zeller ἐλάχιστα ἢ οὐδὲν εἶπεν. Οὕτω περὶ τῆς περὶ ψυχῆς τοῦ κόσμου θε-

1. 6, 2, 9.

2. 5, 5, 13. πρ. 6 2, 17 6, 7, 38.

3. 5, 5, 6

ωρίας τοῦ Πλωτένου ὁ Zeller διαλαμβάνει διὰ δραχυτάτων ἐκτεθέμενος τὰ κατ' αὐτὴν ἐν στέχοις μόνον τεσσαράκοιντα ἑπτά¹. ἐγὼ δὲ πραγματεύομαι διεξοδικώτατα ἀφερῶν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο σελίδας πυκνότατα. τετυπωμένας ἑπτά². Ἐντούθοι δὴ ὁ μὲν Zeller ποιεῖται εἰς τὰς Ἐγγεάδας παραπομπὰς 33, ἐγὼ δὲ 41. Ὁσαντας καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος ψυχῶν ὁ μὲν Zeller διαλαμβάνει συντομώτατα, τ.ē ἐν στέχοις μόνον 26³, ἐγὼ δὲ λέσχη διεξοδικώς, εἴς σελίδαν 35⁴. Καὶ ἐντούθοι ὁ μὲν Zeller ἔχει παραπομπὰς II, ἐγὼ δὲ 49. Περὶ δὲ τῆς εἰς τὰ σώματα καθόδιον τῶν ψυχῶν ὁ μὲν Γερμανὸς ἵστορειγράφος γράφει⁵ στέχοντος 46 μετὰ παραπομπῶν 12, ἐγὼ δὲ σελίδας τέσσαρας μετὰ παραπομπῶν 19⁶. Καὶ περὶ τῆς φύσεως δὲ τῆς ψυχῆς ὁ μὲν Zeller ὀλέγας μόνον λέγει λέξεις⁷, ἐγὼ δὲ πραγματεύομαι διὰ μακρῶν ἐν ἐδίφῳ κεφαλαίῳ «III τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ» ἐπιγραφομένῳ καὶ ἐν σελίδων δέκα συγκειμένῳ⁸. Ἐπίσης περὶ τῆς πρὸς σώμα σχέσεως τῆς ψυχῆς ὁ μὲν Zeller ἐλάχιστα λέγει⁹, ἐγὼ δὲ διαλαμβάνω ἐν ἐδίφῳ ἐξ ὀκτὼ σελίδων συγκειμένῳ κεφαλαίῳ, ἔγθι διεκνύω ἀκριβῶς ἐπὶ τῇ δίσει τῶν πηγῶν τέντος εἶχε γγώμ.ην ὁ Πλωτένος περὶ τῶν παθῶν (ἡ διογής καὶ λύπης) καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς αἰσθήσεως. Περὶ δὲ τῆς μετὰ θάνατον καταστάσεως τῶν ψυχῶν πραγματεύομαι ἐν ἐδίφῳ κεφαλαίῳ¹⁰.

-
1. Σελ. 692 εξ.
 2. Σ. 21 – 28.
 3. Σ. 596 εξ.
 4. Σ. 28 33.
 5. Ἐνθ., ἀνωτ. σ. 628 εξ.
 6. Σ. 33 – 37.
 7. Ἐν σελ. 632/3
 8. Σελ. 37 – 47
 9. Σ. 634 εξ.
 10. Μέρος B. σελ. 11 – 15.

**Περὶ τοῦ κακοῦ παρὰ Πλωτίνῳ ὁ μὲν Zeller ἢ τι ἡ
οὐδὲν λέγει ἐγὼ δὲ προχρηστεύομαι διεξοδικώτατα ἐν
ἔδει φαντασίᾳ ἐκ σελεῖσιν 12 ἀποτελουμένῳ καὶ παρα-
πομπῇς 62 ποιούμενῷ¹. Ἀλλὰ νομίζω δλως περιττὸν νὰ
προχωρήσω καὶ ἔρωτῷ ἥδη τὸν εὔσυνείδητον ἐπικριτήν· κατὰ
τίνα ποτὲ τρόπον εἶναι δυνατὸν νὰ παρέχῃ περιλήψεις ἢ νὰ
ἀντιγράψῃ τις ἔτερον, οὗ γράφει ἀσυγκρίτως πλείονα²;**

**Καὶ περὶ τῆς τελευταίας λοιπὸν πραγματείας μου ταπει-
νύν, ὡς εἰκός, ἔχει ὁ Κουγέας γνώμην. Ἀλλ' ἡ εἰδικὴ ἐπιτρο-
πεία τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀπερήνατο
τάδε «Ἴσαμελλος πρὸς τὰς προηγούμενας εἶναι καὶ ἡ
πραγματεία αὕτη τοῦ κ. Λογοθέτου, ητος ἐσημοσιεύθη
τῷ 1922. Ἐν τῇ διεξοδικῇ ταύτῃ διατριβῇ διελαμβά-
νεις ὁ συγγραφεὺς κατὰ τὰς πηγὰς περὶ ζητήματος πάνυ
δυσχεροῦς, οἷον εἶναι τὸ τῆς ψυχολογίας τοῦ ἰδρυτοῦ
τῆς νέας Πλωτωνικῆς Σχολῆς... Ἡγα δὲ προσηκόντως
ἐκτεληθῇ ἡ ἀξία αὐτῆς, ἀνάγκη νὰ ληφθῇ πρὸ διφθαλμῶν
ἡ μεγάλη δυσχέρεια, ἥγη παρέχει ἡ τῶν θεωριῶν ἔξα-
κριτικότητα τοῦ σκοτεινοῦ καὶ δυσνοήτου ἐν πολλοῖς κε-
μένοις τοῦ φιλοσόφου. Η δὲ μεγάλη τῆς πραγματείας
πρωτοτυπία κεῖται ἐν τῇ μεθοδικῇ ἀναπτύξει τοῦ Πλω-
τινείου φιλοσοφικοῦ συστήματος, πείθεται δὲ ὁ πα-**

1. Σ. 25—37.

2. Αἱ ὑπὸ τοῦ Κουγέα ὑποδείξεις τῶν β.βλίων, ἀτινα ἔδει νὰ λη-
φθῶσι πρὸ διφθαλμῶν ἐν τῇ περὶ Πλωτίνου πραγματείᾳ, εἶναι περιτ-
ταὶ ἄλλως τε καὶ διότι ὁ ἐπικριτής εἶναι πρὸς τοῦτο ἀναρμόδιος. Τῆς
ἀναρμοδιότητος δεῖγμα ἔστω τὸ ὅτι πρὸς ἄλλοις μνημονεύει τὸ ἔργον
τοῦ Wendland «Die Hellenistisch-Römische Kultur», ὃπου διμως
οὐδεὶς γίνεται περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλωτίνου λόγος καὶ μόνον ἐν
παρέργον μέρει δις (ἐν σελ. 70 καὶ 94) μνημονεύεται ἀπλῶς τὸ ὅγομα
τοῦ Πλωτίνου.

ραβάλλων ταύτην πρὸς ὅσα ἔγραψαν ἄλλοι περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως».

Ἐν συνόλῳ δὲ κρίνουσα ἡ αὐτὴ ἐπιτροπεία τὰς πραγματείας μου λέγει, ὅτι αὗται «ἐλέγχουσεν αὐτὸν (τὸν κ. Λογοθέτην) ἐπεστήμονα γηφάλεον, ἀπὸ τῶν πηγῶν ἐρευνῶντας αὐτοτελῶς τὰ ζητήματα καὶ ἀνιχνεύοντας εὑστόχως τὰς ακέσσους τῷ παντοῖων φιλοσοφημάτων».

Ο χρηστὸς καὶ φιλαλήθης ἐπικριτής ἀρχεῖται εἰς τὸν ἐλέγχον τῶν εἰρημένων τριῶν πραγματειῶν μου καὶ καταλείπει τὰς ἄλλας ἀνεξετάστους καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀδιαβλήτους. Μεγάλη αὐτοῦ ἡ χάρις καὶ ἀνεξάντλητος ἡ μακροθυμία! Δὲν ἐνθυμεῖται δὲ οὐδὲ θέλει νὰ γινώσκῃ ὅτι πλὴν ἄλλων συνέγραψα πραγματείαν «Πέτρου Βραΐλα 'Αρμένη φιλοσοφικὸν σύστημα» ἐπιγραφομένην, ἐν ᾧ ἀναπτύσσω καὶ κρίνω τὰς θεωρίας ἐνὸς τῶν ἐπιφανεστάτων φιλοσόφων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Τὴν πραγματείαν ταύτην ἐβράβευσεν ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ ἐν τῷ 'Ραλλείῳ διαγωνισμῷ, ἐπλήνεσε δὲ σοχάτως ἡ μνημονευθεῖσα ἐπιτροπεία παρατηρήσασα τάδε «Ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ὁ κ. Κ. Λογοθέτης πρῶτος αὐτὸς ἐμφανέζει καθαρὸν καὶ εὔκρειτη εἴκόνα τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος νεωτέρου Ἑλληνος φιλοσόφου. Οὐχὶ δὲ μόνον ψελήγει τῶν συγγραμμάτων τοῦ Βραΐλα ἀνάλυσιν καὶ ἀπλήγει ὑποτύπωσιν παρέχει, ἀλλὰ κατὰ τὴν εὔστοχον μέθοδον, ἢ ὁ συγγραφεὺς ἀκολουθεῖ, καὶ διεικύνει ἐκασταχοῦ τὴν σχέσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ τούτου συστήματος πρὸς ὅλλα φιλοσοφήματα. Ιδέας προσοχῆς εἶναι τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τῆς πραγματείας, ἐν τῷ διεικυνεῖται ὃς ὁ Βραΐλας ἀσπάζεται μὲν καθόλου εἰπεῖν τὰς ἀρχὰς τῆς γαλλικῆς Σχολῆς ἀλλὰ δὲν διυλεῖει εἰς αὐτὰς ἐξετάζοντας δέ πρὸς τίνα τῶν ὄλλων ἀρχαὶ τέρων τεκνάνει γεωτέρων συστημάτων συμφωνεῖ. Η δὲ τοιαύτη ἐπισκοπή

πησιες καὶ σύγκοσεις τοῦ ἐξεταζομένου πρὸς ἄλλὰ φιλοσοφήματα μεριμνεῖσθαι ὁ συγγραφεὺς ἐπίσταται τὴν ξενοφόρειαν τῆς φιλοσοφίας ἐν πάσαις αὐτῇς ταῖς περιέδοις καὶ δινοματικῇ ἐξεγναθῇ τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν καὶ ἀναφορὰν τῶν παντοῖῶν φιλοσοφιῶν συστημάτων.

Πλὴν ἄλλὰ ταῦτα πάντα οὐδεμίαν ἔχουσι σπουδαιότητα κατὰ τὸν ἔντερον ἐπικριτήν. Οὐτος οὐδὲν ἐν τοῖς ἔργοις μου ἐνορθώπιτεν γμα, οὐδεμίαν διαβλέπει ἀρετήν. Ἡ ἐμπάθεια, βλέπετε, σκοτοῖ τὴν διάνοιαν καὶ ὁ ψυχόνος συγχεῖ τὰς φρένας. Δὲν βλέπει λοιπὸν οὔτε τὸ πλῆθος τῶν ἐργασιῶν μου οὔτε τὴν παρ' εἰδικῶν ἐπιστημόνων ἀνωμολογημένην αὐτῶν ἀξίαν. Οὐδὲν μέλει τῷ Κουγέᾳ δτὶ ἔχω νὰ ἐπιδεῖξω πλὴν ἄλλων μικροτέρων διατριβῶν ἐνδεκα πραγματείας, ὡν δέκα μὲν εἶναι φιλοσοφικαὶ μία δέ¹ φιλολογική. Δὲν θεωρεῖ προτερημα τὸ δτὶ αἱ πολυάριθμοι αὗται φιλοσοφικαὶ πραγματεῖαι ἀναφέρονται εἰς πάσας τὰς χρονικὰς περιόδους, τουτέστιν ἄλλαι μὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν², ἄλλαι δὲ εἰς τὴν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Μ. αἰῶνος³, ἄλλαι δὲ εἰς τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν⁴. Καὶ δὲν ἐνθυμεῖται

1. Κριτικαὶ παρατηρήσεις εἰς χωρία τοῦ Εὐριπίδου καὶ τοῦ Πλουτάρχου. Ἐν Ἀθήναις, 1911.

2. Τοιαῦται εἶναι αἱ ἔξης. Ἡ ἡθικὴ τῶν Πυθαγορείων, 1908. Ἡ πρακτικὴ φιλοσοφία τοῦ Δημοκρίτου, 1908. Ἡ περὶ ἴδεῶν θεωρία τοῦ Πλάτωνος 1908. Ὑποτύπωσις τῆς Ψυχολογίας τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων μέχρι Σωκράτους 1910. Ἡ ἡθικὴ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ἐν σχέσει πρὸς τοὺς προδρόμους καὶ τὴν ἐπὶ τὰ μετέπειτα ἡθικὰ φιλοσοφήματα ἐπίδρασιν αὐτῇς. 1913.

3. Ὡς τὰ Θεολογήματα καὶ φιλοσοφήματα Πέτρου Ἀβαιλάρδου 1920, καὶ ἡ Περὶ φύσεως φιλοσοφία Ἰωάννου τοῦ Σκώτου 1920.

4. Ὡς ἡ Ἰδεολογία τοῦ Λεϊβνιτίου 1913, Πέτρου Βράττα Ἀρμένη φιλοσοφικὸν ούστημα 1905. Ἔιεγχος τῆς μεταφράσεως τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ W. Wundt, 1921.

ο εύσυνείδητος ἐπικριτής δι τῶν συγγραμμάτων μου τοῖα ἔβραβεύθησαν ἐν τοῖς φιλοσοφικοῖς καὶ φιλολογικοῖς διαγωνισμοῖς τοῦ Πανεπιστημίου· οὐδὲ λαμβάνει πρὸ δροθαλμῶν ἢ δὲν θέλει νὰ γινώσκῃ δι τῆς διεξοδικωτάτη καὶ ἀρίστη τῶν ἐργασιῶν μου «Η Ἀθικὴ τοῦ Πλάτωνος» οὐ μόνον ὑπὸ δμοεθνῶν, ἀλλὰ καὶ ἔβραβεύθη ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀλλοδαπῶν ἐπηνέθη καὶ ἐτιμήθη. Μάτην δ' δ Κουγέας παταγεῖ καὶ μετὰ φρυγανικοῦ φωνασκεῖ· μάτην διαβάλλει καὶ ἐπάλληλα βάλλει τῆς βδελυρᾶς συκοφαντίας καὶ τοῦ ωχροῦ φθόνου τὰ πικρότατα βέλη. Μάτην στριψύζει καὶ ώρύεται καὶ βίοδι τὰ ἐργα μου εἶναι ψιλὰ ἀλλοτρίων πονημάτων κλέμματα· διότι τὰ πράγματα αὐτὰ φωνὴν ἀριέντα μαρτυροῦσι τούναντίον, δι τὸ μὲν ἐργάζομαι μετὰ τῆς προσηκούσης τῷ ἀληθεῖ ἐπιστήμοτι εύσυνειδησίας δὲ Κουγέας είναι ἀτάσθαλος καὶ ἀγνώμων κριτής, μοχθηρὸς τῆς ἀληθείας διαστροφεὺς ὑπὸ ἐμπαθοῦς κακεντρεζείας καὶ ἀνυπερβλήτου φυμονερίας ἐλαυνόμενος.

Ἄλλα τίς ποτε είναι ἀκριβέστερον δ ἀνήρ, δσις εἰς οὐδὲν λογίζεται τοσαύτην ἐργασίαν καὶ παρορᾶ δλῶς καὶ πειρᾶται νὰ ἐκφαντίσῃ παντοίως τοὺς εἰς τὴν ἐπιστήμην πάσας τὰς δυνάμεις ἀριερώσαντας καὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης νυκτός τε καὶ ἥμέρας πονοῦντας; Τὸ ἐπεργάμενον αὐθόρμητον ἐρώτημα ὅποκρινόμενοι ἀναγκαῖοι εἰδα δυσφοροῦντες νὰ εἴπωμεν βραχύτατα περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως καὶ ἀξίας τοῦ εύσυνειδήτου ἐπικριτοῦ. Καὶ ἵνα μὴ δῶμεν λαβὴν εἰς τὴν ὑποψίαν δι τὸ ἀδικηθέντες ἥμεται; Θέλομεν νὰ ἀδικήσωμεν τὸν ἀνθρώπον, δὲν ποιούμεθα ἴδιαν ἥμῶν κρίσιν περὶ αὐτοῦ ἀλλὰ μόνον παρέχομεν ἀπλῆν ἐπισκόπησιν τῶν κρίσεων τῶν γενομένων